

РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ ПРИ МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ІМ. І. КРИП'ЯКЕВИЧА НАН УКРАЇНИ
ГО «ЦЕНТР СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ НАУКОВИХ СТУДІЙ»

**НАУКА І ОСВІТА УКРАЇНИ В УМОВАХ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ:
ВИКЛИКИ ТА ЗАВДАННЯ
В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

**За редакцією:
*Василь Ільницький, Микола Галів***

Київ – Дрогобич – Львів – Переяслав – Ужгород – Запоріжжя
2023

УДК 001+37](477)"364"(08)
ББК 74.04я43
Р 64

Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки. Том I / [Ред.: В. Ільницький, М. Галів]. Київ – Дрогобич – Львів – Переяслав – Ужгород – Запоріжжя: Посвіт, 2023. 156 с.

ISBN 978-617-8003-18-0

Видання містить матеріали, що лягли в основу доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки». Молоді та досвідчені науковці висвітлюють актуальні питання в галузях історичних, філологічних, педагогічних, мистецтвознавчих, суспільних, природничих наук та здоров'я людини. Матеріали стануть корисними для широкої наукової громадськості, викладачів, аспірантів, студентів, вчителів.

УДК 001+37](477)"364"(08)
ББК 74.04я43

Редакційна колегія:

д-р юрид. н., проф. **О. Ващук**; д-р пед. н., проф. **М. Галів**; д-р філол. н., проф. **І. Зимомря**; канд. філол. н., доц. **І. Дмитрів** (відповідальний секретар); д-р іст. н., проф. **В. Ільницький**; д-р іст. н., проф. **Ю. Каганов**; д-р іст. н., проф. **В. Коцур**; д-р іст. н., проф. **І. Соляр**; **Н. Юрчишин**.

Рецензенти:

д-р іст. н., проф. Віталій Тельвак

д-р педагогічних наук, проф. Олена Невмержицька

ISBN 978-617-8003-18-0

© В. Ільницький, М. Галів, 2023
© Посвіт, 2023

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ. ФІЛОЛОГІЯ

Біла С., Гриценко С. Теоретико-методичні засади застосування усно-історичних досліджень про «незавершене минуле...» у закладах середньої, передвищої та вищої освіти: історіографія проблеми.....	7
Білокопитова М. Проблема формального підмета в іноземних мовах та його граматична функція.....	11
Білокопитова М. Градація голосних в німецькій мові.....	14
Бортун К. Засоби реалізації емотивності у романі Дари Корній «Зірка для тебе».....	17
Гранд М. Центр східноєвропейських наукових студій – приклад громадсько-інституційної самоорганізації українських учених в умовах російсько-української війни.....	21
Єна М. Колоніальне суперництво великих держав в останній третині XIX-початку XX століття як фактор Першої світової війни.....	24
Ніколаєв С., Терещенко Р. Діяльність Українського інституту національної пам'яті щодо збереження пам'яті про сучасну російсько-українську війну у 2022 р.	27
Орловський Р. Погляд Чарльза Тейза Рассела на військовий обов'язок та відстоювання трудових прав.....	30
Островська К. Особливості вживання сленгу в американській англійській.....	34
Сваричевська А. Риторика в професійній підготовці курсантів Військово-Морських Сил.....	36
Свинаренко Н. Про освіту на окупованих рф українських землях: російські державні наративи та правда щоденних реалій.....	40
Телегуз І., Телегуз А. Освіта, наука та еміграція: минуле і сучасність українців в умовах війни.....	43
Топчий В. Робота Ксенофонта Афінського «Анабасис», як основне джерело з історії грецьких найманців.....	46
Харламов М. Трагедія освітянина В.Ф. Смирнова – жертви радянського тоталітарного режиму.....	48
Шеменда Х. Громадська ініціатива українських істориків в умовах сучасної російсько-української війни.....	51

ПЕДАГОГІКА. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

Антоненко Д. Вплив інформаційних неврозів на формування професійних навичок у студентів-медиків.....	54
Богдан А., Лут О. Роль та особливості дидактичних ігор на розвиток творчо-пізнавальної активності учнів на уроках хімії.....	56
Галів М., Свійонтик О. Освіта як складова національної безпеки України в умовах сучасної російсько-української війни: нормативно-правові засади	59
Світайло С. Диригентсько-хорова підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва.....	64
Соколова Е., Мамедова І. Виклики дистанційного навчання, що постали перед вчителями географії у сучасних реаліях України.....	67
Черненко О. Вплив захворюваності курсантів на підготовку до професійної діяльності.....	70
Шука Я., Литвин В. Використання інформаційних технологій під час вивчення хімії в умовах воєнного стану.....	74

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ. ЕКОЛОГІЯ ТА ОХОРОНА. ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Атаманчук М., Довгопола Л. Використання Е-платформи «MOZAIK EDUCATION» у навчанні біології за умов дистанційної освіти.....	76
Волкова А., Вознюк К. Особливості вдосконалення рівня підготовки курсантів ВНЗ МВС України шляхом проведення секційної роботи зі спортивних єдиноборств.....	80
Грабовська У., Анісімов Д. Удосконалення спеціальної фізичної підготовки під час воєнного стану.....	83
Жукова О., Малахівська К. Вплив військових дій на забезпеченість населення питною водою.....	85
Запорожець Ю., Кравцова І. Натуральні-антропогенні ландшафти Центральної України.....	88
Капранчук Д. Вплив сучасних гаджетів на фізичну активність молодших школярів та результати їх навчання у школі.....	92
Карпенко О. Освітній процес у закладах дошкільної освіти та школах під час війни.....	95
Кочкіна Д., Вознюк К. Актуальні питання східних єдиноборств як складової частини самооборони.....	98

Лозинський А. Перспективи використання сенсорних структур на основі оксиду цинку у військовій промисловості.....	101
Мельниченко С. Проблема евтрофікації малих водосховищ півдня України та шляхи її подолання.....	104
Незеленнікова У., Анісімов Д. Реалізація державної політики у сфері фізичної культури і спорту.....	107
Оратівська Т., Кравцова І. Історико-географічні особливості селитебних ландшафтів Уманського району Черкаської області.....	109
Постернак І., Постернак С., Постернак О. Екологічна складова сталого розвитку сонячної енергетики України.....	113
Рагімлі З., Анісімов Д. Формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів до застосування заходів фізичного впливу.....	117

СУСПІЛЬНІ НАУКИ

Богданович О., Кучак О. Актуальність проблеми впливу воєнного стану на регулювання цивільних правовідносин.....	119
Гутник А. Колабораційна діяльність у закладах освіти: місце вчинення злочину.....	123
Доброносова Ю. Медіаосвітній потенціал філософських дисциплін у закладах вищої освіти в горизонті повсякдення війни.....	126
Жихарев О. Вдосконалення механізму примусового ліцензування у сфері виробництва ліків та вакцин для підвищення біобезпеки країни (світовий досвід).....	129
Іваницька О. Окремі питання права на захист у кримінальному провадженні щодо злочинів проти основ національної безпеки України, здійснюваному за відсутності підозрюваного та обвинуваченого.....	132
Пашкевич О., Людвік В. Домашнє насильство як вид кримінального правопорушення за законодавства України.....	136
Столяренко О. Особливості ставлення студентської молоді до здоров'я в умовах російсько-української війни.....	140
Фігурний Ю., Шакурова О. Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: роль українознавства у впровадженні національно-патріотичного виховання української молоді в освітній та гуманітарний простір.....	145
Холявко Н., Діденко І. Сталий розвиток університетів: європейські кейси.....	149

Храбан Т. Гендерно-стереотипні уявлення, поширені серед чоловічої студентської молоді України.....	153
Шабалін А. Про питання застосування сучасних технологій у судовій практиці.....	156
Відомості про авторів	159

ПРО ОСВІТУ НА ОКУПОВАНИХ РФ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ: РОСІЙСЬКІ ДЕРЖАВНІ НАРАТИВИ ТА ПРАВДА ЩОДЕННИХ РЕАЛІЙ

На окупованих українських територіях – в Криму та Донецькій, Луганській областях від 2014 р. Російська Федерація вже тривалий час впроваджує власні освітні стандарти. А з початку повномасштабного вторгнення в лютому 2022 р. та окупації частин Херсонської, Запорізької області, Росія почала впроваджувати свою освіту, підручники та наративи і на новоокупованих територіях. *Метою* даної роботи є аналіз стану освітньо-виховного процесу на окупованих РФ українських землях стосовно проголошуваних російських державних наративів та їх відображенню у реальному житті.

У школі окуповано села Орлянське Запорізької області, як і в інших десятках окупованих українських сіл та селищ, діти навчаються на другому поверсі, коли на першому проживають окупанти, а на подвір'ї стоїть військова техніка окупантів. Ворог цинічно використовує наших дітей для прикриття.

У педагогічному середовищі на окупованих росіянами землях, деякі українські директори шкіл та чиновники райвідділів освіти пішли на співпрацю з путінською владою. Зокрема, у ході стабілізаційних заходів у звільненому Херсоні викрито очільниць двох середніх навчальних закладів, які знищили українські підручники та нав'язували кремлівське бачення історії нашої держави, вони змушували вчителів проводити заняття російською мовою за програмами країни-агресора, а у разі відмови погрожували «повідомити» до окупаційних органів та залякували переслідуваннями з боку рашистів.

Спочатку про теорію навчально-виховного процесу, з точки зору російського бачення цього питання: «Мова про фактичне отожднення історії Росії з історією її держави, акцентування її історичній величч, героїзації національного минулого, насамперед діячів, причетних до появи її авторитарних та імперських прикмет, підкреслення тези про мирне співіснування та єдність її багатонаціонального населення, про загальне схвалення і підтримку її імперського статусу та імперської політики з боку російського суспільства [1, с. 25]. Зі сторінок підручників учням розповідають не про формування паростків громадянського суспільства, не про нечисленні в історії Росії спроби повернути век-

тор її розвитку в сторону західної цивілізаційної моделі, не про повсякденне життя простих людей, не про страхіття імперських завоювань і пригноблене становище численних етносів імперії, натомість йдеться про постання сильної держави, яка впевнено «приєднувала» народи, безболісно їх цивілізувала і прилучала до братерського союзу «багатонаціональної імперії» (а не асимілювала, як відбувалося насправді), провадила реформи та перемагала у війнах, які завершувалися зміцненням влади і міжнародного престижу Росії» [1, с. 25].

Росіяни твердять про «єдиний російський народ» від часів давньої Русі, який в силу певних неприємних історичних обставин – татарської навали, експансії Польщі і Литви – розпалася на три народності, які об'єктивно мали об'єднатися. І це возз'єднання не окремих народів, а частин одного, подальша його інтеграція і розчинення племінних відмінностей, це повністю відповідає пізньоімперській російській схемі історії східних слов'ян, яка панувала всю другу половину XIX ст. і до 1917 р. [3, с. 374].

А оскільки це викладалося в одному і тому ж ключі у Російській імперії, в СРСР і у РФ, то впродовж кількох поколінь формується уявлення, що Київ має бути у складі Росії чи СРСР. Також українським дітям щодня рашисти твердять про «священний обов'язок», про самопожертву на користь РФ як «найвищу цінність», про таку необхідність – втручання РФ у справи країн СНД; історія Русі та діячі на території сучасної України викладають виключно в ключі історичної, культурної та наукової спадщини РФ; РФ – гарант світової безпеки; Крим – невід'ємна частина РФ; НАТО – загроза РФ. Ось так росіяни відверто неправдивим фактам навчають наших маленьких українців.

З початком осені 2022 р. у школах, на окупованих росіянами землях, з'явився новий урок «Розмови про важливе», де дітям розповідають про спецоперацію РФ в Україні, як про щось величне та необхідне, вчать «пожертви в ім'я батьківщини», змушують співати гімн Росії.

Учень у такому процесі стає не суб'єктом здобуття освіти, а керованим нею об'єктом, за подібних щоденних реалій шкільна освіта РФ вже давно стала одним з інструментів здійснення агресії проти України та українського народу, через яку просуваються визначені наперед нарративи, метою яких є: закріплення результатів окупації та анексії частини території України; ускладнення та/або унеможливлення процесів деокупації та реінтеграції згаданих територій Україною; зміни суспільної свідомості дітей на окупованих територіях України для формування покоління «російського» суспільства, що лояльно ставиться до цілей РФ та готове стати до їх виконання [2, с. 15]. Окрім

того, аналіз освітніх програм з предметів «Обществознание» та «Основы духовно-нравственной культуры народов России» демонструє, що усвідомлення поняття «патріотизм» є обов'язковим навчальним предметом для формування «гармонично развитой личности», а саме відчуття патріотизму сприймається через «осознание себя как гражданина своего Отечества» [2, с. 16]. Такий підхід до самого поняття патріотизму та методів його нав'язування українським дітям на тимчасово окупованих територіях призводить до формування ставлення українських дітей до РФ як до власної Батьківщини, що спрощує використання населення України у агресивних цілях РФ та в довгостроковій перспективі суттєво ускладнить реінтеграцію цих територій після їх повернення під контроль України, загалом, просування РФ власної концепції патріотизму на окупованих територіях виглядає як частина плану зі знищення української ідентичності та становить загрозу існуванню української національної групи як такої [2, с. 16].

Таким чином, на окупованих РФ територіях російські військові попри небезпеку воєнних дій, відкривають школи, де школярів змушують співати державний гімн РФ, зберігають зброю і тут же, у вільних кабінетах, проводиться навчальний процес з учнями, батьки чи опікуни яких не встигли вчасно виїхати на відносно безпечні території. Така висока психологічна напруга, вкупі з новими ідеологічними російськими наративами є недопустимою. Щодо навчання та виховання тут українських дітей, то помітними є порушення ключових прав людини: права на безпеку, на вибір мови навчання. Відбувається підміна понять, вище описані факти надзвичайно складно скласти докупи у дитячих та підліткових головах, які раніше навчалися в українських школах. Після нашої перемоги у цій війні, ми мусимо відвойовувати мізки наших маленьких українців, котрі постраждали у війні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітичний огляд «Історія України в російських шкільних підручниках з історії» / В. Яремчук, А. Смирнов. Київ, 2023. 31 с.
2. Дослідження «Шкільна освіта: прихована зброя РФ проти України» / Н. Васьківська, К. Корнієнко, Д. Підгорна, М. Петровець, – Київ, 2023. 92 с.
2. Свинаренко Н.О. Сучасна російська імперська пропаганда: згубний вплив для сьогодення українців. Development trends in social science in the era of digitalization: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. P. 278–301. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-292-0-13>